

ORIGINAL ARTICLE

A Semiotic Analysis Of Children's Communication Skills In Story Books For The 5-7 Age group

Saeedeh Jafarnezhad¹, Gholam Reza Azari^{*2}, Foroogh Kazemi³

1. Department of Linguistics, CT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Department of Culture and Communication, CT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3. Department of Linguistics, CT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Correspondence:

Gholam Reza Azari

Email: qol.azari@iauctb.ac.ir

Received: 02/Mar/2025

Revised: 26/May/2025

Accepted: 03/Jul/2025

How to cite:

Jafarnezhad, S.; Azari, G.; Kazemi, F. (2025). A Semiotic Analysis Of Children's Communication Skills In Story Books For The 5-7 Age group, *Journal of Sociolinguistics*, 8 (31), 75-92.

(DOI: [10.30473/il.2025.73955.1678](https://doi.org/10.30473/il.2025.73955.1678))

ABSTRACT

This study aims to examine the impact of storytelling on the communication skills of children aged 5 to 7 through a semiotic analysis of ten stories from the Berenstain Bears series. The semiotic analysis was conducted using Barthes' five codes (hermeneutic, proairetic, symbolic, semantic, and referential). The main research question is: What signs do the selected stories utilize to convey communicative actions? The findings revealed that the proairetic and symbolic codes were the most effective in teaching social behaviors and transmitting communication patterns due to their simple structure and easy comprehension for this age group. Additionally, the study showed that the hermeneutic code, by creating suspense and posing questions, stimulated children's curiosity and analytical thinking; however, due to its complexity, it was less comprehensible for this age group. The semantic code, given its implicit and indirect nature, was also used less frequently. The results highlight the importance of designing stories with accessible, simple, and cognitively appropriate codes for children.

KEYWORDS

Semiotics, Barth's Codes, Communication Skills, Preschool Children, Children's Literature, Sociolinguistics.

Introduction

Stories play a crucial role in children's development by enhancing their thinking and awareness through metaphors and mental schemas. Storytelling awakens a child's inner strengths and helps develop their communication skills. Semiotics serves as a tool for analyzing meaning and ideology in stories. This study employs semiotic analysis to examine the themes that influence the communication skills of children aged 5 to 7 in storybooks. This age group is particularly suitable for such studies due to their strong capacity for imitation and inclination toward social learning. The research aims to identify communicative signs in selected story texts.

Method

This study utilizes a semiotic content analysis method. First, selected storybooks were reviewed and analyzed based on Roland Barthes' five-part codes, with particular emphasis on narrative actions and the portrayal of communication skills. Barthes' five codes include the proairetic code, the hermeneutic code, the symbolic code, the referential code, and the semic code. The dataset consists of ten stories from The Berenstain Bears book series by Stan and Jan Berenstain. The central theme of this collection revolves around the issues children encounter in early childhood.

Findings

A semiotic analysis of children's storybooks, focusing on Barthes' five codes, revealed that these codes function in an overlapping and interactive manner, shaping children's communicative experiences through stories. The proairetic code plays the most significant role in capturing attention and strengthening linguistic and verbal skills. By presenting diverse behavioral models, this code helps children simulate and practice appropriate behaviors in social interactions. The hermeneutic code, in half of the selected stories (5 out of 10), generated curiosity and engagement with the storyline. However, in all cases, the proairetic code primarily drove the narrative and excitement. One reason could be that the proairetic code, due to its concrete and sequential nature, is more easily comprehended by children. In contrast, the hermeneutic code requires more analytical thinking and cognitive ability to follow suspense and solve puzzles—skills that are not yet fully developed in this age group. The symbolic code, which focuses on contrasts and semantic oppositions, is one of the simplest and most effective tools for conveying concepts to children. Moreover, this code aligns with children's strong tendency to imitate, as it provides clear behavioral models through obvious and simple contrasts. The semic code was noticeably less used in the selected stories. Extensive use of this code could have made it more difficult for children to comprehend and process the story's messages, potentially hindering effective communication with the content.

Conclusion

The findings of this study demonstrate that different communicative codes in children's stories interactively contribute to the development of their cognitive and communication skills. The proairetic and symbolic codes, due to their simple and concrete structure, have greater application and impact on this age group. Based on these findings, utilizing easily recognizable and straightforward codes, such as the proairetic and symbolic codes, in stories for children aged 5 to 7 can facilitate more effective communication and better convey educational concepts. In contrast, more complex codes, such as the hermeneutic and semic codes, are used less frequently due to their implicit nature and the deeper analytical and inferential skills they require. These results highlight the importance of aligning educational and pedagogical texts with the cognitive capacities of young children.

Keywords

Semiotics, Barth's Codes, Communication Skills, Preschool Children, Children's Literature, Sociolinguistics.

«مقاله پژوهشی»

تحلیل نشانه‌شناختی مهارت‌ها و کنش‌های ارتباطی کودکان در قصه‌پردازی کتاب‌های داستانی دوره سنی ۵ تا ۷ سال

سعیده جعفرنژاد^۱، غلامرضا آذری^{۲*}، فروغ کاظمی^۳

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان ۵ تا ۷ سال از طریق تحلیل نشانه‌شناختی ده داستان از مجموعه «خانواده خرس‌ها» انجام شد. تحلیل نشانه‌شناختی به روش تحلیل رمزگان پنج‌گانه بارت (هرمنوتیک، کنشی، نمادین، معنایی و فرهنگی) صورت گرفت. پرسش اصلی این پژوهش عبارت است از: متون قصه‌های منتخب از چه نشانه‌هایی در بیان کنش‌های ارتباطی بهره برده‌اند؟ یافته‌ها نشان داد رمزگان کنشی و نمادین به دلیل ساختار ساده و قابلیت درک آسان برای این گروه سنی، بیشترین کاربرد را در آموزش رفتارهای اجتماعی و انتقال الگوهای ارتباطی داشتند. همچنین مشخص شد رمزگان هرمنوتیک با ایجاد تعلیق و طرح پرسش، کنجکاوی و تفکر تحلیلی کودکان را برانگیخت، اما به دلیل پیچیدگی برای این گروه سنی کمتر قابل فهم بود. رمزگان معنایی نیز به دلیل ماهیت ضمنی و غیرمستقیمی که دارد کمتر مورد استفاده قرار گرفت. نتایج، اهمیت طراحی قصه‌هایی با رمزگان زودپای، ساده و متناسب با ظرفیت شناختی کودکان را نشان می‌دهد.

واژه‌های کلیدی

نشانه‌شناسی، رمزگان بارت، مهارت‌های ارتباطی، کودکان پیش‌دبستانی، داستان‌های کودکان، زبان‌شناسی اجتماعی.

۱. گروه زبان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. گروه فرهنگ و ارتباطات، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳. گروه زبان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول:

غلامرضا آذری

رایانامه: qol.azari@iauctb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۲

استناد به این مقاله:

جعفرنژاد، سعیده؛ آذری، غلامرضا؛ و کاظمی، فروغ (۱۴۰۴). تحلیل نشانه‌شناختی مهارت‌ها و کنش‌های ارتباطی کودکان در قصه‌پردازی کتاب‌های داستانی دوره سنی ۵ تا ۷ سال، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۸ (۳۱)، ۷۵-۹۲.

DOI: [10.30473/il.2025.73955.1678](https://doi.org/10.30473/il.2025.73955.1678)

مقدمه

تأثیر داستان‌ها بر رشد کودکان به دلیل دربرگرفتن استعاره‌ها و طرح‌واره‌ها بسیار پیچیده است. قصه‌گویی موجب بیدار شدن نیروهای درونی کودک می‌شود (نیکویی و باباشکوری، ۱۳۹۲). یکی از عادی‌ترین شکل‌های یاری‌رساندن به کودک، استفاده از توانمایی عمیق، غنی، و درعین حال تجربی و زنده قصه‌هاست. قصه‌های کودکان عموماً در صورت و روایت، ساده و قابل دریافت هستند و در زیرساخت، غنی و سرشار از توانمایی تأویلی‌اند (احمدی، ۱۳۷۵: ۵۲۴ و احمدی، ۱۳۷۵: ۴۳۶).

قصه‌گویی به واسطه امکاناتی که از طریق شخصیت‌پردازی، موقعیت‌سازی و صور خیال ارائه می‌دهد، جزو قدیمی‌ترین روش‌ها جهت آموزش و انتقال مهارت‌ها، از جمله مهارت‌های ارتباطی، به شمار می‌رود. توماس و کلیک^۱ (۲۰۰۷) آموزش کودکان از طریق قصه‌گویی را جزو مؤثرترین شیوه‌های آموزشی قلمداد کرده‌اند.

یکی از مهم‌ترین تأثیرات قصه‌گویی بر مهارت‌های ارتباطی، ارتقای توانایی‌های زبانی است. در مطالعه «تأثیر قصه‌گویی بر رشد مهارت‌های ارتباطی کودکان»^۲ که توسط مختار و همکاران (۲۰۱۱) انجام شد، مشاهده شد که دایره واژگان کودکان پس از شنیدن داستان‌ها، گسترش یافته و قادرند جملات پیچیده‌تری بسازند و چنین مهارت‌هایی پایه‌گذار ارتباطات مؤثر در آینده خواهند بود. به علاوه، داستان‌ها به کودکان این فرصت را می‌دهند که با شخصیت‌های مختلف همدلی کرده و تجربیات اجتماعی مختلف را از زوایای مختلف درک کنند. در تحقیقی که نورجناح و همکاران^۳ (۲۰۲۳) با عنوان «داستان‌سرایی برای تقویت هوش هیجانی: مروری بر ادبیات روایی»^۴ انجام داد، نشان داد که قصه‌گویی به کودکان کمک می‌کند تا مهارت‌های اجتماعی نظیر تعاملات گروهی، حل تعارض و احترام به نظرات دیگران را یاد بگیرند. در تحقیقی دیگر با عنوان «تأثیر قصه‌گویی در تقویت مهارت‌های زبانی و ارتباطی در کودکان»^۵ رافیولا^۶ و همکاران (۲۰۲۲) نتیجه

گرفتند که قصه‌گویی می‌تواند به کودکان در تمرین مهارت‌های گفتاری، از جمله بیان افکار و احساسات خود، کمک کند. این مهارت‌ها به کودکان این امکان را می‌دهند که در تعاملات روزمره موفق‌تر عمل کرده و روابط اجتماعی سالم‌تری برقرار کنند.

قصه‌ها و داستان‌ها مفهوم و پیام خود را به واسطه نشانه‌ها منتقل می‌کنند و به بیان احمدی (۱۳۷۰) با آفرینش یک متن ادبی، نشانه‌سازی و نشانه‌شناسی شکل می‌گیرد (احمدی، ۱۳۷۰: ج ۱، ص ۱۲۶). با استفاده از نشانه‌شناسی می‌توان به چگونگی انتقال معانی و ایدئولوژی‌ها در محتوای تصویری، مکتوب یا چندرسانه‌ای پی برد؛ به عنوان مثال، در مقاله‌ای تحت عنوان «مطالعه نشانه‌شناختی تصویر کودک در انیمیشن ایرانی مهارت‌های زندگی برای کودکان» گنجی و همکاران (۱۴۰۰) از تحلیل نشانه‌شناختی جهت فهم الگوی بازنمایی کودک در انیمیشن بهره گرفتند یا زنجانبر (۱۴۰۰) در مقاله «مقایسه هویت‌یابی در سه داستان کودک با موضوع مشترک مادرنگی: از منظر نشانه‌شناسی فرهنگی»، پارادایم هویت‌یابی در داستان‌های کودک را مورد بررسی قرار داد.

با عنایت به اهمیت نقش قصه در آموزش و تقویت مهارت‌های ارتباطی کودکان، پژوهش حاضر به شناخت مضامین اثربخش در مهارت‌های ارتباطی کودکان در کتاب‌های قصه مخصوص سنین ۵ تا ۷ سال پرداخته است که این مهم از طریق تحلیل نشانه‌شناختی کتاب‌های قصه کودکان حاصل خواهد شد. رده سنی ۵ تا ۷ سال به دلیل برخورداری از ویژگی‌های خاص ذهنی، متناسب با اهداف این مطالعه بوده‌اند؛ این ویژگی‌ها عبارت‌اند از: برخورداری از حس تقلید قوی و کسب خصوصیات رفتاری از این راه، اجتماعی‌شدن تدریجی کودک و آماده‌سازی وی برای ورود به محیط رسمی آموزش و انجام یافتن بسیاری از یادگیری‌های کودک درباره زبان، اخلاق، زمان و اعداد در قالب بازی و فعالیت‌های سرگرم‌کننده از جمله قصه‌گویی.

پرسش محوری که پژوهش حاضر حول محور آن شکل گرفته عبارت است از: متون قصه‌های منتخب از چه نشانه‌هایی در بیان کنش‌های ارتباطی بهره برده‌اند؟

این مطالعه با روش تحلیل محتوای نشانه‌شناختی و با استفاده از چارچوب رمزگان پنج‌گانه بارت (Barthes, 1974) انجام شده است. جامعه آماری شامل ده داستان از مجموعه «خانواده خرس‌ها» بود که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند.

1. Thomas, T. & Killick, S
2. The Effectiveness Of Storytelling In Enhancing Communicative Skills
3. Nurjanah
4. Storytelling To Enhance Emotional Intelligence: A Narrative Literature Review
5. The Effectiveness Of Storytelling Method To Increase Language In Early Childhood
6. Rafiola

پیشینه پژوهش

نقش و تأثیر قصه‌گویی بر کودکان همواره مورد توجه پژوهشگران بوده است و به روش‌های مختلفی به تأثیر قصه‌گویی بر ویژگی‌های ذهنی کودکان پرداخته شده است.

بنابس و عبدالحلیم ابوطالب (۲۰۲۴) تأثیر قصه‌گویی بر گسترش مهارت‌های زبانی و اجتماعی کودکان دبستانی را مورد مطالعه قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که قصه‌ها، قدرت فهم زبانی و فرهنگی کودکان را تقویت کرده و یادگیری و به‌کارگیری مهارت‌های زبانی را تسهیل می‌کنند. یافته‌های این اثر در سطح توصیفی و کاربردی ابزارهای کمی باقی مانده است و در کنار چنین آثاری، فهم چگونگی انتقال معانی فرهنگی یا شکل‌گیری قدرت زبانی از خلال روایت به‌طور دقیق، می‌تواند نقش تکمیل‌کننده‌ای را ایفا کند. از این رو، پژوهش فعلی بر آن است تا از طریق تحلیل نشانه‌شناختی انتقال پیام در قصه‌های کودکان، ادراک کامل‌تری از این موضوع ارائه دهد.

رامامورثی و همکاران (۲۰۲۴) مطالعه‌ای در خصوص تأثیر قصه‌گویی بر میزان تاب‌آوری کودکان انجام دادند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که قصه‌گویی تأثیر بسزایی در ارتقای فاکتورهای محافظتی کودکان، از جمله تاب‌آوری آنها دارد و این تأثیر از دو طریق انتقال می‌یابد؛ نخست اینکه داستان‌ها ذهن کودکان را در معرض تجربیات متعددی قرار می‌دهند و دیگر اینکه استراتژی‌های غلبه بر مسائل مختلف را به آنها پیشنهاد می‌کنند و آنها را به اندیشیدن فرامی‌خوانند. در اثر رامامورثی، نحوه اثرگذاری قصه بر ذهن کودک توضیح داده شده است و از این رو با پژوهش حاضر مشابهت دارد؛ وجه تمایز در این است که پژوهش حاضر بر مؤلفه‌های زبانی و نشانه‌شناختی داستان‌های کودکان متمرکز شده است و به‌جای کودکان، متن داستان کودکان را به‌عنوان واحد تحلیل انتخاب کرده است.

محمدپناه و همکاران (۱۴۰۱) اثربخشی قصه‌گویی بر کاهش ترس و کمرویی کودکان را به شیوه پیش‌آزمون، پس‌آزمون ارزیابی کردند، نتایج نشان داد گروه آزمایشی در مقایسه با گروه کنترل بعد از شنیدن داستان‌های کودکانه در قالب درمان، ترس و کمرویی کمتری نشان دادند. فیروزآبادی و مبدی (۱۳۹۳) نیز تأثیر قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان را مورد مطالعه قرار دادند. پژوهش آنها از نوع آزمایشی و با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون انجام گرفت. نتایج، رابطه مستقیم میان قصه‌گویی و افزایش مهارت اجتماعی را نشان داد. علی‌اکبری و همکاران (۱۳۹۳) اثربخشی قصه‌گویی بر

مؤلفه‌های هوش اخلاقی دختران پیش‌دبستانی در شهر اصفهان را مطالعه کردند، پس از انتخاب تصادفی ۳۰ کودک بین ۴ تا ۶ سال، آنها را در دو گروه آزمایش و کنترل دسته‌بندی کرده و پرسشنامه ۷۷ گویه‌ای میکله بوربا توسط والدین آنها تکمیل شد. نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد که بین دو گروه از لحاظ متغیرهای همدلی، وجدان، احترام و بردباری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به همین ترتیب، پودات (۱۳۹۸) تأثیر قصه‌گویی بر پرورش مهارت، هوش و فعالیت‌های اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی و همایی و همکاران (۱۳۸۸) تأثیر قصه‌گویی بر میزان سازگاری کودکان را مطالعه کردند.

وجه مشترک این مطالعات تمرکز بر «اثرگذاری نهایی» قصه‌گویی است، بدون آنکه سازوکار دقیق انتقال معنا و پیام از طریق روایت مورد تحلیل قرار گیرد. در واقع، این مطالعات، با استفاده از ابزارهای کمی، بیشتر بر ارزیابی تأثیر نهایی متمرکز بوده‌اند و کمتر به فرایند درونی تأثیرگذاری داستان بر ذهن کودک و نحوه شکل‌گیری این اثرگذاری توجه کرده‌اند. پژوهش حاضر در همین راستا، رویکردی نوآورانه اتخاذ کرده است؛ چرا که به‌جای سنجش نتایج نهایی قصه‌گویی، به مطالعه نحوه انتقال پیام در قصه‌های کودکان می‌پردازد. این رویکرد امکان فهم دقیق‌تری از چگونگی اثرگذاری روایت بر کودکان فراهم می‌آورد و می‌تواند به نظریه‌پردازی دقیق‌تر در این حوزه منجر شود.

نشانه‌شناسی بارت

دانش نشانه‌شناسی ریشه در نظریات سوسور، زبان‌شناس سوئیسی دارد که زبان را به عنوان نظامی از نشانه‌ها معرفی کرد و معتقد بود که هر نشانه از «دال» (فرم قابل‌مشاهده یا قابل‌شنیدن) و «مدلول» (مفهوم ذهنی) تشکیل شده است. پیرس نیز با دسته‌بندی نشانه‌ها به سه نوع شمایی، نمایه‌ای و نمادین به گسترش این علم کمک کرد (صادقی و نامور، ۱۳۹۲). در نیمه قرن بیستم، نشانه‌شناسی توسط متفکرانی چون رولان بارت و یوری لوتمان و ... به‌طور گسترده در حوزه‌های مختلف، از جمله ادبیات گسترش یافت.

بارت در آثار خود، به‌خصوص در کتاب «مبانی نشانه‌شناسی» و «اسطوره‌شناسی» و با ارائه دو سطح دلالت (صریح و ضمنی) روش‌هایی را برای تحلیل لایه‌های پنهان معنا در متون داستانی پیشنهاد داد که به تحلیل دقیق‌تر و پیچیده‌تر معنای نهفته در آثار ادبی کمک می‌کند. بارت در سال ۱۹۷۰ در اثری به نام s/z تحلیلی ساختارگرایانه از

(مثل مرگ/زندگی، مرد/زن، تاریکی/روشنایی) تکیه دارد. این رمزگان نقش اساسی در ساختاردهی به تم‌های عمیق‌تر متن دارد و کارکردش ایجاد معنا از طریق نظام تقابل‌های دوتایی و استعاری است. (بارت، ۱۹۷۴:۲۰)

۵. رمزگان ارجاعی یا فرهنگی^۹، دانش بیرونی را وارد متن می‌کند. این رمزگان شامل دانش علمی، فرهنگی، تاریخی، اسطوره‌ای، یا مذهبی است که خواننده باید برای درک معنا از قبل داشته باشد. متن به این دانش تکیه می‌کند تا معنای خود را بسازد. کارکرد این رمزگان، بهره‌گیری از دانش بیرونی مشترک میان نویسنده و خواننده می‌باشد. (بارت، ۱۹۷۴:۲۱)

این پنج رمزگان، شبکه‌ای از معنا را می‌سازند که متن در آن تنیده شده است و معنا نه در یک مسیر خطی، بلکه در هم‌زمانی و تداخل این رمزگان‌ها تولید می‌شود. (همان)

کنش‌ها و مهارت‌های ارتباطی

مهارت‌های ارتباطی به رفتارهایی اطلاق می‌شود که به فرد کمک می‌کند عواطف و نیازهای خود را به درستی بیان کرده و به اهداف بین‌فردی دست یابد (کارنلی^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۰). این مهارت‌ها می‌توانند به دسته‌های مختلف تقسیم شوند که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود.

مهارت‌های اجتماعی عمده‌ترین بخش از مهارت‌های ارتباطی به‌شمار می‌روند و به توانایی برقراری روابط مؤثر و مثبت با دیگران در موقعیت‌های مختلف اشاره دارند. این مهارت‌ها شامل همدلی، توانایی درک و پاسخ‌دهی به احساسات دیگران، و حل تعارضات به شیوه‌های مسالمت‌آمیز هستند. در همین راستا، توانایی همکاری و کار گروهی نیز به‌عنوان یک مهارت اجتماعی کلیدی برای تعاملات موفق محسوب می‌شود (استین^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۲).

مهارت‌های کلامی شامل استفاده از زبان برای بیان افکار، احساسات و نیازها هستند. در این بخش، توانایی بیان واضح و دقیق پیام‌ها و پاسخ‌دهی مؤثر اهمیت زیادی دارد. به‌ویژه، توانایی پرسیدن سؤالات مناسب و شفاف برای جمع‌آوری اطلاعات و تعامل با دیگران اساسی است (فوجیکی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۳). مهارت‌های غیرکلامی شامل استفاده از زبان بدن، حالات چهره، و لحن صدا برای انتقال

داستان کوتاه «سارازین»^۱ نوشتهٔ انوره دوبالزاک^۲ ارائه داد. وی در این اثر با استفاده از پنج رمزگان^۳ نشان می‌دهد که چگونه معنا در متن ادبی تولید می‌شود. بارت می‌نویسد: «ما پنج رمزگان اصلی برای خوانش متون روایی شناسایی می‌کنیم. این رمزگان‌ها به‌طور کامل هم‌پوشانی نداشته، اما اغلب درهم تنیده‌اند؛ چرا که متن چیزی جز شبکه‌ای از این رمزگان‌ها نیست». (بارت، ۱۹۷۴:۱۷). در ادامه، هر یک از این پنج رمزگان را به‌طور مختصر معرفی می‌شوند:

۱. رمزگان هرمنوتیک^۴: این رمزگان بر تولید معماها، تأخیرها و کشف تدریجی پاسخ‌ها دلالت دارد. در متن، همیشه چیزی نادانسته باقی می‌ماند؛ حقیقتی که باید آشکار شود؛ و متن به‌جای افشای سریع آن، با مکانیسم‌هایی همچون تعلیق، وقفه و فریب، کشف نهایی را به تعویق می‌اندازد. کارکرد این رمزگان، ایجاد و مدیریت معماها و سوال‌های کلیدی روایت می‌باشد. (بارت، ۱۹۷۴:۱۹)

۲. رمزگان کنشی^۵: ساختار کنش‌ها را شکل می‌دهد و به ترتیب و توالی وقایع مربوط می‌شود. این رمزگان زنجیره‌ای از کنش‌های علی و معلولی است که متن را به جلو می‌برد. کارکرد آن، پیش‌بردن داستان از طریق کنش‌ها و اتفاقات است. (بارت، ۱۹۷۴:۱۹) به عبارت دیگر، این رمزگان با زنجیرهٔ رویدادها سرو کار دارد که در جریان خواندن و با گردآمدن اطلاعاتی که روایت به ما می‌دهد، ثبت می‌شوند و نامی به خود می‌گیرند، مثلاً می‌گوییم سکانس «قتل»، یا سکانس «ولگردی». (پین، ۱۳۹۲:۱۲۰)

۳. رمزگان معنایی^۶: به واحدهای معنا اشاره دارد. این رمزگان، ویژگی‌ها، صفات، یا ارزش‌هایی را به شخصیت‌ها، اشیاء، یا موقعیت‌ها نسبت می‌دهد؛ مثلاً وقتی زنی «پریشان» توصیف می‌شود، این واژه بخشی از رمزگان معنایی است که معانی خاصی را بر او تحمیل می‌کند. کارکرد: نسبت دادن صفات و دلالت‌های معنایی به اجزای روایت. (بارت، ۱۹۷۴:۱۹)

۴. رمزگان نمادین^۸: بر تقابل‌ها، دوتایی‌ها و ساختارهای متضاد

1. Sarra sine
2. Honoré de Balzac
3. Codes
4. Hermeneutic
5. Proairetic
6. Semic

۷. رمزگان ضمنی یا معنای ضمنی نیز نامیده می‌شود.

8. Symbolic

9. Cultural
10. Karnieli
11. Stein
12. Brinton & Fujiki

«خانواده خرس‌ها» اثر استن و جان برنشتین، مطالعه شد تا ضمن دستیابی به درکی جامع از روایت، مناسبات میان شخصیت‌ها، و فضای معنایی اثر، داده‌های اولیه گردآوری شود. در طول این مطالعات، بخش‌هایی از متن که واجد بار معنایی ویژه‌ای بودند، مانند گفت‌وگوها، تصمیم‌گیری‌های شخصیت‌ها، یا کنش‌های تعاملی میان کاراکترها، مشخص شدند تا در تحلیل دقیق‌تر به کار گرفته شوند.

در گام بعدی، فرایند رمزگذاری بر اساس رمزگان پنج‌گانه بارت صورت پذیرفت. به این ترتیب، بخش‌هایی از متن که معمایی را ایجاد کرده یا پاسخ به سؤالی را به تعویق می‌انداختند، در قالب رمزگان هرمنوتیک تحلیل شدند. مواردی که واجد اشارات ضمنی یا معانی چندلایه بودند، ذیل رمزگان ضمنی قرار گرفتند. همچنین موقعیت‌هایی که نشان‌دهنده تقابل‌های معنایی بنیادین همچون تضاد میان صداقت و فریب، همکاری و خودخواهی بودند، در قالب رمزگان نمادین گنجانده شدند. عناصر بازتاب‌دهنده دانش عمومی، هنجارهای فرهنگی یا آموزه‌های اجتماعی در متن، ذیل رمزگان فرهنگی طبقه‌بندی شدند. نهایتاً، رویدادها و توالی‌های علت و معلولی داستان، همچون تلاش برای گفت‌وگو، حل تعارض یا ابراز همدلی، در چارچوب رمزگان کنشی مورد تحلیل قرار گرفتند.

در مرحله تحلیل نهایی، چگونگی ایفای نقش رمزگان‌ها در شکل‌دهی به الگوهای ارتباطی کودکان تحلیل شد. بدین ترتیب، مشخص گردید که چگونه تعامل میان رمزگان‌ها در متن داستان‌ها، به آموزش غیرمستقیم مهارت‌های ارتباطی همچون گوش دادن فعال، مدیریت تعارض، ابراز احساسات و همکاری کمک می‌کند. این تحلیل به استخراج مضامین کلیدی انجامید که نشان می‌دادند چگونه داستان‌های مورد مطالعه از طریق رمزگان‌های نشانه‌ای مختلف، زمینه‌ساز پرورش مهارت‌های ارتباطی در کودکان می‌شوند. خلاصه داستان‌های منتخب در ادامه ارائه شده است:

۱. اسباب‌کشی: موضوع این داستان تغییر محل زندگی است و بچه‌خرس‌ها با مسائلی مانند دور شدن از دوستان قدیمی، جابه‌جا کردن وسایل و... مواجه هستند.

۲. روز فارغ‌التحصیلی: موضوع داستان پایان سال تحصیلی است و بچه‌خرس‌ها در جشن پایان سال آنچه آموخته‌اند را به عرصه اجرا و نمایش می‌گذارند و بخاطر آنچه یادگرفته‌اند، خوشحال‌اند.

۳. عمراً اگه بتونی: موضوع داستان تفکیک مفهوم شجاعت

پیام‌ها و احساسات است. زبان بدن، نظیر حرکات دست و بدن، نقش زیادی در تقویت یا اصلاح پیام‌های کلامی دارد (دستینو^۱ و همکاران، ۲۰۱۲).

مهارت‌های تنظیم هیجانات بخش دیگری از مهارت‌های ارتباطی است. توانایی کنترل هیجانات خود و برقراری ارتباط با دیگران بدون تحت تأثیر قرار گرفتن از احساسات منفی یکی از بخش‌های ضروری مهارت‌های ارتباطی است؛ تنظیم هیجانات به افراد کمک می‌کند تا در شرایط فشار، تعارض یا استرس، ارتباطات خود را به‌طور مؤثر و سازنده حفظ کنند (هاگز^۲ و همکاران، ۲۰۱۴).

کنش‌های ارتباطی، مفهوم دیگری است که در مجاورت با مفهوم مهارت‌های ارتباطی قرار می‌گیرد. کنش‌های ارتباطی به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و واکنش‌های فردی گفته می‌شود که در راستای انتقال پیام بین افراد انجام می‌شود که می‌توانند به‌صورت کلامی و غیرکلامی باشند. کنش‌های کلامی شامل گفتار و نوشتار هستند که در آنها افراد از زبان برای انتقال اطلاعات، افکار و احساسات خود استفاده می‌کنند. از دیگر سو، کنش‌های غیرکلامی شامل زبان بدن، لحن صدا، حالات چهره و حرکات غیرکلامی هستند که در انتقال پیام‌های پیچیده‌تر و غنی‌تر به‌کار می‌روند. (برگون و همکاران^۳، ۲۰۲۱).

کنش‌های ارتباطی و مهارت‌های ارتباطی در یک فرآیند دوطرفه و هم‌زمان عمل می‌کنند. مهارت‌های ارتباطی مناسب می‌توانند به بهبود کیفیت کنش‌های ارتباطی کمک کنند. به‌طور مثال، فردی که مهارت‌های گوش دادن فعال و ابراز همدلی را دارد، قادر است به‌طور مؤثرتر و با دقت بیشتری پیام‌های غیرکلامی طرف مقابل را تفسیر کند.

روش پژوهش

روش پژوهش در این مطالعه از نوع توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر رویکرد تحلیل محتوای نشانه‌شناختی است. به منظور دستیابی به هدف پژوهش، یعنی تحلیل نشانه‌شناختی کتاب‌های قصه کودکان و شناسایی مضامین مؤثر بر مهارت‌های ارتباطی آنان، چارچوب نظری رمزگان پنج‌گانه رولان بارت به عنوان مبنای تحلیل انتخاب شد.

در فرایند اجرای پژوهش، در گام نخست، متن کامل داستان‌های منتخب، شامل ده داستان از مجموعه کتاب‌های

1. Desteno

2. Hughes

3. Burgoon

- و انجام کارهای خلاف و جسورانه است. خرس برادر برای اینکه توسط دار و دسته توتال مورد تمسخر واقع نشود، اقدام به دزدی از مزرعه می‌کند.
۴. **تأثیر بد:** دختر همسایه جدید با شیطننت و بدجنسی، خرس خواهر را به آزار و اذیت دیگران ترغیب می‌کند و باعث می‌شود تا سایر دوستانش از دست او ناراحت شوند.
۵. **دل‌دادن به کار:** این داستان در قالب تمیزکردن اتاق، مضامینی چون مسئولیت‌پذیری، انجام وظایف به شیوه درست و بازیگوشی نکردن حین انجام وظایف محول شده را بیان می‌کند.
۶. **همسایه‌های جدید:** موضوع داستان در خصوص برخورد صحیح با تازه‌واردان و پذیرفتن تفاوت‌ها در رفتار و سبک زندگی افراد مختلف است.
۷. **گاف بزرگ:** این داستان به بدآموزی فیلم‌هایی که مناسب سن کودک نیست، پرداخته است.
۸. **کمک به دیگران:** مامان به این فکر می‌کرد که توله‌ها باید یاد بگیرند که به دیگران کمک کنند. اما سؤال این بود که به چه کسی، در کجا و چه موقع کمک کنند؟
۹. **مهربانی:** خرس برادر برای ساختن هواپیمای مدل به دوستش کمک می‌کند و در نتیجه مهربانی و محبتی که از خودش نشان داد توانست عضو باشگاه موشکی شود.
۱۰. **دردسر با دوستان:** لیزی، تک‌فرزند است و بازی کردن با همسالانش را بلد نیست و این موضوع برای او مشکلاتی ایجاد می‌کند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

داستان اول، اسباب‌کشی

رمزگان هرمنوتیک: در حالت کلی رمزگان هرمنوتیک به منزله آفرینش تعلیق و سپس گره‌گشایی از آن می‌باشد که عموماً با نظام نحوی و واژگان سر و کار دارد و می‌توان آن را از روی شکل ظاهری‌اش تشخیص داد. در داستان اسباب‌کشی، تعلیق ایجادشده طرح این پرسش است که «اسباب‌کشی به یک محله جدید و پیدا کردن دوستان تازه چگونه خواهد بود؟» و در دو پاراگراف انتهایی داستان، با توصیف استقبال همسایگان و هدایای خوش‌آمدگویی، از این تعلیق گره‌گشایی صورت گرفت.

رمزگان کنشی: رمزگان کنشی مجموعه‌ای از «پی‌رفت» یا همان توالی‌های کوچک است که در کنار یکدیگر کل روایت داستان را پیش می‌برند: پی‌رفت شامل

- پنج گزاره می‌شود
۱. تشریح موقعیت متعادل
۲. نیروی برهم‌زننده تعادل
۳. ایجاد موقعیت نامتعادل
۴. نیرویی برخلاف گزاره شماره ۲، موقعیت متعادل را ایجاد می‌کند
۵. موقعیت متعادل ایجاد می‌شود. (تودورف، ۱۳۸۲: ۹۱)
- پی‌رفت اصلی در داستان «اسباب‌کشی» بر اساس مدل ارائه‌شده بدین شرح است:
۱. تشریح موقعیت متعادل
- زندگی خوب خانواده خرس‌ها در غار؛ مثال: «خرس مامان خودش را با خانه‌داری و سبزی‌کاری سرگرم می‌کند».
۲. نیروی برهم‌زننده تعادل
- اشاره به ایرادات زندگی در غار؛ مثال: «سقف غار چکه می‌کرد»، «کاشت سبزی در خاک سست و سنگی کوه کار سختی بود»
۳. ایجاد موقعیت نامتعادل
- تصمیم پدر برای نقل مکان از غار به دره و خانه درختی برای فرزندان ابهامات و پرسش‌هایی ایجاد می‌کند؛ مثال: «اسباب‌بازی‌ها چی میشن؟»، «دوستام چی میشن؟»
۴. نیرویی برخلاف گزاره شماره ۲، موقعیت متعادل را ایجاد می‌کند
- انجام اسباب‌کشی و پاسخ به پرسش‌ها و نگرانی‌های بچه‌ها، مثال: «تو دوستات رو همین‌جا می‌داری... اما می‌تونی ارتباطت رو باهاشون حفظ کنی... تازه می‌تونن یه عالمه دوست جدید پیدا کنی».
۵. موقعیت متعادل ایجاد می‌شود
- اشاره به وضعیت مطلوب محل زندگی جدید؛ مثال: «مامان گفت: اون خاک حاصلخیز رو ببینید! می‌تونم یه باغچه عالی سبزیجات درست کنم»، همسایه‌ها برای خوش‌آمدگویی کادوهایی برایشان آورده بودند ... توله‌های زیادی برای دوست‌شدن همراه آنها بود»
- رمزگان فرهنگی:** ندارد
- رمزگان معنایی:** ندارد
- رمزگان نمادین:** رمزگان نمادین تقابل‌های دوگانه‌ای هستند که ساختار معنایی داستان را تشکیل می‌دهند. در این داستان، شرایط نامطلوب غار با استفاده از صفاتی مانند خاک سست و سنگی، کمبود درخت‌ها، دردسر سرایشی جاده‌ها،

«توله‌های فارغ‌التحصیل شده با روپوش‌ها و کلاه‌های خود از راهروی وسط عبور کردند و وارد صحنه شدند»، «تمام توله‌ها کلاه‌هایشان را به هوا پرتاب کردند و یک ابر زیبایی سفید و آبی به وجود آوردند»

– شخصیت عسل: او معصومیت و شادابی کودکی را به تصویر می‌کشد و نشان‌دهنده شیرینی و لذت‌های ساده زندگی است.

رمزگان نمادین: این رمزگان به تضادها و تقابل‌هایی که زیرلایه معنایی داستان را تشکیل می‌دهند، می‌پردازد.

– پایان و آغاز: پایان سال تحصیلی با جشن و شادی همراه است، اما در عین حال به معنای شروع تعطیلات تابستانی و ماجراهای جدید است.

– رشد و معصومیت: توله‌ها همزمان در حال یادگیری و رشد هستند، اما همچنان معصومیت و انرژی کودکی خود را حفظ کرده‌اند. مثال: «آنها در مدرسه چیزهای زیادی یاد گرفتند، برادر در کلاس خود در مورد زلزله و آتشفشان، چیزهایی آموخت...»، «آنها انتظار تابستان را می‌کشیدند، انتظار پیک‌نیک رفتن و شنا کردن، ماهیگیری و دنبال کرم‌های شب‌تاب دویدن...»

داستان سوم، عمراً اگه بتونی

رمزگان هرمنوتیک: این رمز به عناصر رازآلود یا پرسش‌هایی در داستان اشاره دارد که مخاطب را به دنبال پاسخ سوق می‌دهد. در داستان، چند سؤال معمایی مطرح می‌شود:

- چرا خرس خواهر عصبانی است؟ (در آغاز داستان)
- آیا خرس برادر می‌تواند طناب خواهرش را پس بگیرد؟
- آیا خرس برادر موفق می‌شود از دست گروه شرور خلاص شود؟
- واکنش کشاورز در برخورد با دزدی از مزرعه‌اش چیست؟

رمزگان کنشی: این رمز به کنش‌های فیزیکی و زنجیره‌ای از وقایع در داستان اشاره دارد. داستان از کنش‌های مکرر ساخته شده است:

خواهر با عصبانیت به خانه برمی‌گردد و ماجرا را بازگو می‌کند. مثال: «خواهر که از شدت عصبانیت نمی‌توانست درست صحبت کند...»

برادر به پارک می‌رود تا با توتال و دار و دسته‌اش روبه‌رو شود. مثال: «برادر به اندازه کافی شنیده بود. او مطمئن بود این کار مزاحمان همیشگی، توتال و دارودسته‌اش است...»

تاریکی غار و چکه کردن سقف غار بیان شد و شرایط مطلوب دره با صفاتی مانند خاک قهوه‌ای و حاصلخیز، درختان انبوه در جنگل و خانه درختی بسیار زیبا توصیف شد. از آنجا که پیرنگ اصلی داستان، یعنی اسباب‌کشی خانواده خرس‌ها تحت‌تأثیر این تقابل شرایط زندگی در غار و دره شکل گرفت، می‌توان این دو توصیف را به‌عنوان رمزگان نمادین داستان در نظر گرفت.

داستان دوم، روز فارغ‌التحصیلی

رمزگان هرمنوتیک: در این داستان، هرچند عنصر رازآلودی به‌صورت پیچیده وجود ندارد، اما سؤالاتی مانند «تعطیلات تابستانی چگونه خواهد بود؟» یا «جشن فارغ‌التحصیلی چطور پیش می‌رود؟» به‌طور ضمنی در متن مطرح می‌شوند. این سؤالات ساده، کنجکاوی خواننده را برمی‌انگیزد و او را به سمت ادامه داستان سوق می‌دهد.

رمزگان کنشی: در متن، تعدادی کنش وجود دارد که داستان را جلو می‌برند:

- پایان سال تحصیلی: این اتفاق محور اصلی داستان است و تمام رویدادها حول آن شکل می‌گیرد.
- آماده‌شدن برای جشن فارغ‌التحصیلی: پوشیدن لباس‌ها، گرفتن عکس، و اجرای مراسم مراحل مشخصی از این روند هستند.
- پرتاب کلاه‌ها به هوا: این کنش اوج مراسم است و حس پایان‌بخشی و شادی را به نمایش می‌گذارد.

رمزگان فرهنگی

– مفهوم فارغ‌التحصیلی: جشن گرفتن برای پایان یک دوره تحصیلی، نشان‌دهنده ارزش‌های آموزشی و اهمیت پیشرفت در فرهنگ است. مناسک این جشن از جمله سخنرانی شاگرد نمونه مدرسه در جشن فارغ‌التحصیلی یا پرتاب کردن کلاه‌ها در انتهای جشن نیز در زمره این رمزگان قرار می‌گیرد.

– خانواده‌گرایی: حضور پدربزرگ، مادربزرگ و والدین در این جشن، نشان‌دهنده اهمیت خانواده و حمایت آن‌ها از موفقیت‌های فردی است.

رمزگان معنایی: رمزگان معنایی همان معانی ضمنی هستند که غیرمستقیم نشان‌دهنده خصوصیات شخصیت‌ها و کنش‌ها هستند (آلن، ۱۳۷: ۱۳۸۵).

– توصیف لباس‌های فارغ‌التحصیلی: نشان‌دهنده شکوه، موفقیت و ورود به مرحله جدیدی از زندگی است. مثال:

بنابراین، او یک‌راست به سمت پارک بازی رفت»

برادر مجبور می‌شود برای اثبات شجاعتش هندوانه‌ای بدزد. مثال: «توتال و دارودسته گفتند عمراً اگه بتونی! این جمله آخر تأثیرگذار بود... برادر از تابلوی ورود ممنوع هم گذشت و تپل‌ترین هندوانه را برداشت...»

کشاورز او را دستگیر می‌کند و درباره عواقب تقلید کورکورانه نصیحتش می‌کند.

دارو دسته توتال با ورود گریزلی دو تنی از هم می‌پاشند. مثال: [در آخر داستان] «دارودسته دو پا داشتند و دو پا قرض کردند و به سمت خانه‌هایشان دویدند»

رمزگان فرهنگی: داستان مفاهیمی از اخلاق، شجاعت، مسئولیت‌پذیری و تقلید کورکورانه را بازتاب می‌دهد. فرهنگ زندگی روستایی و اهمیت کار گروهی و احترام به دیگران نشان داده می‌شود. همچنین، نقل قول‌هایی مانند «بهتر است خودت فکر کنی» یا مقایسه با گوسفندان و مرغ‌ها از تمثیل‌های فرهنگی بهره می‌برد تا پیام داستان را انتقال دهند. مثال: «خُب، جوجه‌ها خیلی باهوش نیستن، اما اون قدر هم احمق نیستن که تا یکی بهشون گفت جوجه، دست به هر کاری بزنن»، «بعضی‌ها مثل گوسفندن. دنبال یکی راه می‌افتن و هر جا که رفت، اونا هم می‌رن. حالا می‌تونه جاده، پرتگاه... یا باغچه هندونه من باشه»

رمزگان معنایی: ندارد

رمزگان نمادین

- تضاد شجاعت و انجام رفتار خلاف و جسورانه: برادر بین نشان دادن شجاعت یا پیروی از اصول اخلاقی دچار کشمکش درونی است برای مثال: «برادر هیچ علاقه‌ای نداشت با آنها [برای دزدیدن هندوانه] برو، اما از طرفی هم اصلاً دوست نداشت آنها فکر کنند که او یک جوجه ترسو است». همچنین، پی‌رفت داستان نشان می‌دهد تلاش برای گرفتن حق (پس گرفتن اسباب‌بازی خواهر) یا گفتن حرف درست (جایی که خرس برادر تلاش داشت دار و دسته توتال را متوجه اشتباهشان کند) مصادیق شجاعت است، در حالی که شجاعت از نظر جسورانه مانند دزدی کردن یا اذیت همکلاسی‌هاست.
- تبعیت کورکورانه در برابر تفکر مستقل: تقلید گروهی (مثل گوسفندها و مرغ‌ها) در مقابل تفکر مستقل برادر، تم اصلی داستان است که در قالب رمزگان نمادین بیان شده است.

داستان چهارم: تأثیر بد

رمزگان هرمنوتیک: ندارد

رمزگان کنشی براساس گزاره‌های پی‌رفت:

۱. تشریح موقعیت متعادل
تشریح نشده است.

۲. نیروی برهم‌زننده تعادل

خرس خواهر به‌خاطر قهرکردن با دوستانش و میراندا بخاطر دوری از دوستان قدیمی‌اش تنها و عصبانی هستند. مثال: «خرس خواهر مثل یک ابر توفانی وارد خانه شد... او گفت من دیگه هیچ وقت با لیزی برووین صحبت نمی‌کنم»، «میراندا دلش نمی‌خواست جابه‌جا بشوند، ناراحت بود از اینکه دوستان، مدرسه و محله‌اش را ترک کرده بود».

۳. ایجاد موقعیت نامتعادل

خرس خواهر و میراندا با هم دوست می‌شوند و با سه‌چرخه برای بازی به جنگل می‌روند. در طی بازی برای همسایه‌ها مزاحمت ایجاد می‌کنند. همسایه‌ها به خرس مادر و مادر میراندا شکایت می‌کنند. مثال: [مادر پشت تلفن] «با دوچرخه از توی سیمان تر شما عبور کردن؟ خواهر و یه توله دیگه؟ چه وحشتناک»، «خرس خواهر و یه توله دیگه؟ گل‌های لاله شما؟ وای خدای من!»

۴. نیرویی برخلاف گزاره شماره ۲، موقعیت متعادل را ایجاد می‌کند:

خرس مادر پس از شنیدن توضیحات خواهر، از او می‌خواهد همراه با میراندا، کارهای اشتباهشان را جبران و از همسایه‌ها عذرخواهی کنند. مثال: «مامان گفت پس شما دو نفر باید مشکلاتتون رو با همسایه‌ها حل کنید»

۵. موقعیت متعادل ایجاد می‌شود

خرس خواهر نه تنها کارهای اشتباهش را جبران می‌کند، بلکه با دوستانش نیز آشتی می‌کند و میراندا را نیز با دوستانش آشنا می‌کند. مثال: «روز بعد، نه تنها خواهر با لیزی، آنا، مافی و جیل آشتی کرد، بلکه میراندا را نیز با آنها آشنا کرد»

رمزگان فرهنگی:

- آداب معذرت‌خواهی و جبران اشتباهات: معذرت‌خواهی خواهر و میراندا از کشاورز و گریزلی گاس فرهنگ حل‌وفصل مشکلات از طریق پذیرش اشتباهات را نشان می‌دهد. مثال: «گریزلی گاس [معذرت‌خواهی] را با مهربانی پذیرفت و حتا به آنها اجازه داد مخفف اسمشان را در یک گوشه سیمان ماله‌کشی شده

بنویسند.»

– رسم دوستی و پذیرش دیگران: «به قول مامان: دوست زیاد داشتن خوبه»

رمزگان معنایی: ندارد

رمزگان نمادین: ندارد

داستان پنجم: دل دادن به کار

رمزگان هرمنوتیک: ندارد

رمزگان کنشی: این رمزگان به عمل‌ها و رویدادهایی می‌پردازد که داستان را پیش می‌برند:

- خانه‌تکانی آغاز بهار: نقطه شروع داستان است که کارهای مختلفی را برای هر شخصیت تعیین می‌کند.
- تقسیم کارها: مامان، بابا، برادر، و خواهر هر کدام وظایفی برعهده دارند که باعث گره‌افکنی می‌شود.
- بازی بیسبال به جای کار: این عمل گره داستان را ایجاد می‌کند، زیرا به جای تمیز کردن اتاق، کودکان از وظیفه خود طفره می‌روند.
- ورود بابا و مواجهه با کودکان: برخورد بابا با کودکان، نقطه اوج داستان است که آن‌ها را مجبور به بازگشت به کار می‌کند.
- تمیز کردن اتاق بعد از فراری دادن عنکبوت‌ها: پایان‌بندی داستان که نشان‌دهنده حل تعارض و انجام وظیفه است.

رمزگان فرهنگی:

- خانه‌تکانی در فصل بهار: بازتاب یک سنت فرهنگی است که در بسیاری از جوامع وجود دارد. در اینجا، تمیز کردن و نظم‌دهی نمادی از تجدید و بازسازی است.
- تقسیم نقش‌ها در خانواده: هر کس وظیفه‌ای دارد که به نقش‌های خانوادگی سنتی اشاره دارد؛ مامان (تمیز کردن فرش‌ها)، بابا (تعمیرات)، و بچه‌ها (کارهای سبک‌تر).
- اشاره به باور مذهبی برای انتقال پیام اصلی داستان: «و مامان ادامه داد: خدا می‌گه کار رو برای ما آفریده تا انجامش بدیم و هیچی بهتر از لذت‌بردن از انجام کار نیست.»

رمزگان معنایی: داستان به‌طور ضمنی به هم‌زیستی مسالمت‌آمیز اشاره کرده است. در این داستان پدر عنکبوت‌ها را از بین نبرد، بلکه آنها را به سمت انباری فراری داد که «برایشان خانه بهتری هم بود»

رمزگان نمادین:

- بازیگوشی در برابر مسئولیت‌پذیری: تقابل میان مسئولیت‌پذیری و تفریح، محور اصلی داستان است. کودکان ابتدا به وسوسه بازی تسلیم می‌شوند، اما در نهایت به وظیفه خود بازمی‌گردند.
- تمیزی در برابر بی‌نظمی: خانه‌تکانی به عنوان نماد نظم و پاکی را می‌توان در مقابل بی‌نظمی اتاق بازی قرار دارد. مثال: «مامان گفت: خُب، من از فرش‌های تمیزم لذت می‌برم شما هم از اتاق بازی تمیزتون لذت خواهید برد. خواهر موافقت کرد و گفت به‌خصوص از خلاص شدن از شر اون همه عنکبوت...»

داستان ششم: همسایه جدید

رمزگان هرمنوتیک:

- ابهام درباره هویت همسایه‌های جدید: این سؤال در ابتدای داستان مطرح می‌شود که «چه کسی داره به اینجا اسباب‌کشی می‌کنه؟» و خواننده را مشتاق می‌کند تا هویت همسایه‌های جدید را کشف کند.
- رفتار غیرمعمول خانم مک خرس و جمله پدر که گفت: «عجیبیه، رفتار خانم مک خرس مثل همیشه نبود.» نشان‌دهنده موضوعی است که خواننده را به فکر وامی‌دارد؛ چرا خانم مک خرس رفتاری متفاوت دارد؟
- حصارکشیدن خانواده پاندا دور تا دور خانه این سوال را ایجاد می‌کند که چرا قبل از چیدن وسایل خانه حصارکشی انجام دادند و چرا شکل حصارهایشان متفاوت است؟ این تعلیق در انتهای داستان پاسخ داده شد.

رمزگان کنشی طبق گزاره‌های ذکرشده در داستان اول بدین شرح است:

۶. تشریح موقعیت متعادل

خانواده خرس‌ها در حال گفت‌وگو در خصوص خانه روبه‌رویی هستند که برای فروش گذاشته شده است. مثال: «خرس خواهر گفت: معلوم نیست حالا تا کی این خونه خالی بمونه»، «خرس برادر: من فقط دعا می‌کنم هر کسی که به جای اونا میاد توله داشته باشه»

۷. نیروی برهم‌زننده تعادل

خانم مک خرس تابلوی «فروخته شد» را نصب می‌کند.

۸. ایجاد موقعیت نامتعادل

پدر خانواده متوجه می‌شود همسایه جدید پاندا هستند که با آنها تفاوت دارند و از این بابت عصبانی است؛ حصار

بامبویی که پانداها دور خانه‌شان کاشتند به این عصبانیت دامن می‌زند. مثال: «پدر گفت: بیا ببین! اونا هنوز همه وسايلشون رو توی خونه نداشتن و دارن دور خونه‌شون حصار می‌کشن، یه حصار مردم‌آزاری»

۹. نیرویی برخلاف گزاره شماره ۲، موقعیت متعادل را ایجاد می‌کند:

مادر خانواده زیبا بودن تفاوت‌ها را به پدر یادآوری می‌کند و توله خرس‌ها حین بازی با توله‌های پاندا متوجه می‌شوند آنچه دور خانه کاشته شده حصار نیست، بلکه بامبو، غذای مورد علاقه آنهاست. مثال: «مادر به پدر گفت: اما من فکر می‌کردم تو از تفاوت خوش‌میداد ... به من می‌گفتی فقط لاله‌های زرد نخر و رنگ‌های متفاوتی بردار»

۱۰. موقعیت متعادل ایجاد می‌شود

جشن خوشامدگویی انجام می‌شود و خانواده خرس‌ها و پانداها باهم صمیمی می‌شوند.

رمزگان فرهنگی: رسم هدیه‌دادن به همسایه جدید و فرهنگ اهمیت‌دادن به همسایه و تلاش برای رابطه با آنها در زمره رمزگان فرهنگی قرار می‌گیرد. همچنین این جمله که «بابا گفت: حصار مردم‌آزاری، حصاریه که همسایه‌های بد فقط به خاطر مردم‌آزاری درست می‌کنن. اونا این کار رو می‌کنن چون بدجنسن و نمی‌خوان آدمای محترم سر از کارشون در بیارن» حامل رمزگان فرهنگی دیگری است که مرزبندی و هرگونه عامل محدودکننده ارتباط با همسایه را نادرست قلمداد می‌کند.

رمزگان معنایی: ندارد

رمزگان نمادین:

- تقابل خوش‌بینی و بدبینی نسبت به افراد متفاوت یا بی‌اعتمادی به تفاوت‌ها در برابر احترام به تفاوت‌ها که در مکالمه بین خرس پدر و خرس مادر مشهود است: «بابا که داشت از پنجره به بیرون نگاه می‌کرد گفت: هوم، فکر می‌کنی اونا کی هستن؟ بعد با لحن تندی اضافه کرد: به نظرت اینجا چی کار می‌کنن؟» «مامان گفت: به نظرم همون کاری رو می‌کنن که ما می‌کنیم اونا اونجا زندگی می‌کنن...، متفاوت یا غیر متفاوت اونا حالا همسایه‌های ما هستن و ما امروز با یه شیشه عسل مخصوص به دیدشون می‌ریم»

داستان هفتم: گاف بزرگ

رمزگان هرمنوتیک: ندارد

رمزگان کنشی طبق گزاره‌های ذکرشده در داستان اول بدین شرح است:

۱. تشریح موقعیت متعادل

تماس تلفنی لیزی با خواهر و دعوت او به خانه

۲. نیروی برهم‌زننده تعادل

دیدن فیلم ویدئویی که مناسب سن خواهر و لیزی نبود

۳. ایجاد موقعیت نامتعادل

خواهر سر میز شام از کلمات نامناسبی استفاده کرد که باعث تعجب و ناراحتی پدر و مادرش شد؛ مثال: «بابا زبانش بند آمده بود ...»، «مادر همان‌طور که چنگال را تا نزدیک دهانش برده بود خشکش زده بود»

۴. نیرویی برخلاف گزاره شماره ۲، موقعیت متعادل را ایجاد می‌کند:

مادر به خرس خواهر تذکر می‌دهد که نباید از کلمات نامناسب استفاده کند و صرف استفاده از این کلمات توسط بزرگ‌ترها لزوماً کار درستی نیست. مثال: «مادر گفت: استفاده از کلمات نادرست راه آسونی هست برای بزرگ به نظر رسیدن ... اما بعد از یه مدتی تبدیل می‌شه به یه عادت، یه عادت بد!»

۵. موقعیت متعادل ایجاد می‌شود

همه چیز به حالت عادی باز می‌گردد: «مامان گفت: آیا این حرف‌ها برات معنی دارن، عزیزم؟ اما خواهر به خواب عمیقی فرو رفته بود.»

رمزگان فرهنگی: ندارد

رمزگان معنایی: ندارد

رمزگان نمادین:

- تقابل کودکی و بزرگسالی: خواهر در حال گذار از دنیای کودکی به سمت درک رفتارهای بزرگ‌ترهاست و این گزاره خود را در قالب استفاده از کلمات نامناسب منعکس کرد.

داستان هشتم: کمک به دیگران

رمزگان هرمنوتیک: این رمزگان با طرح سوال‌ها و تعلیق، مخاطب را وادار به دنبال کردن داستان می‌کند. در این متن، سوالاتی از قبیل «مامان چگونه به توله‌ها یاد می‌دهد خودخواه نباشند؟» یا «چه کسی و چه موقع قرار است کمک بخواهد؟» گره‌های معمایی هستند که در طول داستان باز می‌شوند. علاوه بر این، کنجکاوای درباره‌ی اتاق زیر شیروانی خانم مک‌گریز و اینکه چه اشیاء خاصی در آنجا وجود دارد نیز

خودخواهی به کمک به دیگران نشان‌دهنده تحول درونی آن‌هاست.

- کودکی در برابر بزرگسالی: توله‌ها با کمک به خانم مک‌گریز و سازمان‌دهی حراج، از خودخواهی کودکانه فاصله گرفته و مسئولیت‌پذیری بزرگسالانه را تجربه می‌کنند.
- گذشته در برابر حال: اشیاء قدیمی در اتاق زیر شیروانی پلی بین نسل گذشته و حال ایجاد می‌کنند و ارزش تاریخی و احساسی آن‌ها را نمایان می‌سازند. مثال: «وقتی چشم توله‌ها به یک عالمه وسایل قدیمی خورد، حس عجیبی پیدا کردند. مثل این بود که درست وسط زندگی او [همسر فوت‌شده خانم مک‌گریز] قرار گرفتند»، «از رادیوی قدیمی موسیقی عجیب و غریبی پخش شد... خیلی برایشان عجیب بود زمان چگونه می‌گذرد. زمان به گذشته و بعد به آینده سفر کرد»

داستان نهم: مهربانی

رمزگان هرمنوتیک: ندارد.

رمزگان کنشی: این رمزگان به کنش‌هایی می‌پردازد که جریان روایت را پیش می‌برند. در این داستان، کنش‌های زیر باعث پیشرفت و تحول داستان می‌شوند:

- علاقه‌مندی برادر به ساخت هواپیمای مدل و تلاش او برای پیشرفت در این کار.
- پرواز آزمایشی شهاب و سقوط آن که نقطه اوج داستان است.
- تعامل برادر با بیلی و تصمیم او برای کمک به یک توله کوچک‌تر.
- مشارکت برادر در تعمیر شهاب و پرواز دوباره آن.
- ورود به باشگاه موشکی و پرتاب موفقیت‌آمیز موشک.
- این کنش‌ها نه تنها روایت را به صورت تدریجی پیش می‌برند، بلکه نقاط عطفی را ایجاد می‌کنند که به تحول شخصیت برادر و پیام اخلاقی داستان کمک می‌کند.

رمزگان فرهنگی:

- بهره‌گیری از باور مذهبی برای بیان پیام اصلی داستان؛ «مامان گفت: خدا مهربونی رو دوست داره و با مهربون‌ها مهربونی می‌کنه».
- الگوگرفتن از رفتار بزرگترها؛ «اما برادر یادش آمد که بابا همیشه به او اجازه می‌داد کمکش کند. او همین جوری با هواپیمای مدل آشنا شده بود».

گره‌های معمایی جذابی ایجاد می‌کند.

رمزگان کنشی: این رمزگان شامل کنش‌ها و رویدادهایی است که داستان را پیش می‌برند. مهم‌ترین کنش‌ها در متن عبارت‌اند از:

- تصمیم مامان برای آموزش کمک به دیگران از طریق عمل. مثال: «مامان گفت ما باید به توله‌ها یاد بدیم انقد خودخواه نباشن».
- پیشنهاد مامان به توله‌ها برای کمک به خانم مک‌گریز. مثال: «مامان گفت به خانم مک‌گریز کمک کنید خریدهای رو بزاره تو صندوق».
- رفتن توله‌ها به خانه خانم مک‌گریز و مرتب کردن اتاق زیر شیروانی.
- پیشنهاد حراج خانگی توسط توله‌ها و عملی کردن آن. این کنش‌ها نشان‌دهنده حرکت داستان از مشکل خودخواهی توله‌ها به سمت راه‌حل عملی و نتیجه اخلاقی داستان است.

رمزگان فرهنگی:

- اهمیت مسئولیت‌پذیری و مسئولیت اجتماعی در اصول تربیتی والدین.
- احترام به سالمندان: رابطه توله‌ها با خانم مک‌گریز و کمک به او نشان‌دهنده ارزش اجتماعی احترام به افراد مسن است.
- حراج خانگی و ارزش اشیاء قدیمی: اشیاء موجود در اتاق زیر شیروانی، مانند رادیوی قدیمی و کارت بیسبال، به اهمیت تاریخی و نوستالژیک اشیاء اشاره دارند. حراج خانگی اشیاء قدیمی نیز در همین راستا انجام می‌شود.

رمزگان معنایی:

- خودخواهی توله‌ها که اشاره ضمنی دارد به نماد کودکی و عدم بلوغ عاطفی.
- اتاق زیر شیروانی: نماد خاطرات و تاریخچه زندگی افراد مسن که نشان‌دهنده پیوند بین گذشته و حال است. مثال: «خانم مک‌گریز گفت: ...این یه خرس عروسکی اصله که وقتی توله بودم برام خریدن»، «برادر چیزی را در لابه‌لای کاغذهای قدیمی پیدا کرد، یک کارت بیسبال بود و گفت: باورم نمیشه، این کارت شبیه دوران جوونی بیب برووینه! خانم مک‌گریز گفت: احتمالاً خودشه، شوهر خدایا مرزم از طرفدارهای پروپاقرص اون بود».

رمزگان نمادین:

- خودخواهی در برابر کمک به دیگران: تغییر توله‌ها از

رمزگان معنایی: ندارد

رمزگان نمادین: این رمزگان به تضادها و تقابلهایی می‌پردازد که در داستان وجود دارد و معنای عمیق‌تری ایجاد می‌کند:

– کودکی و بلوغ: برادر از یک کودکی که به کمک پدرش مدل‌های ابتدایی می‌ساخت، به جوانی مستقل تبدیل شده که خود راهنمایی دیگران را بر عهده می‌گیرد. مثال: «برادر گفت راستش نمی‌دونم... اما، بعد به خاطر آورد که بابا، وقتی با هم هواپیمای مدل می‌ساختند و پرواز می‌دادند همیشه به او اجازه می‌داد کمکش کند. او هم همین طوری یاد گرفته بود»

– شکست و موفقیت: سقوط شهاب نمادی از شکست است، اما برادر از این شکست یاد می‌گیرد و دوباره شهاب را به پرواز درمی‌آورد، که نمادی از موفقیت و امید است. مثال: «برادر جواب داد: معلومه، بسازش، بپروانش، بندازش، تعمیرش کن! این شعار منه»

– مهربانی کردن در برابر بی‌توجهی: در ابتدا، برادر نسبت به بیلی مردود است، اما در نهایت تصمیم می‌گیرد با او مهربان باشد. همین مهربانی در ادامه به سود برادر بازمی‌گردد و باعث می‌شود در باشگاه موشکی پذیرفته شود. مثال: «برادر گفت راستش نمی‌دونم... اما، بعد به خاطر آورد که...»، «او به خواهر بیلی گفت: اشکال نداره، بزار بیاد، می‌تونم از کمکش استفاده کنم»، «برادر به سرگروه گفت: من می‌تونم توی پرتاب موشک بهتون کمک کنم؟ سرگروه گفت: نه، ببخشید، تو هنوز خیلی جوونی و این کار برات خطرناکه»

داستان دهم: دردسر با دوستان**رمزگان هرمنوتیک: ندارد**

رمزگان کنشی طبق گزاره‌های ذکرشده در داستان اول بدین شرح است:

۱. تشریح موقعیت متعادل

خرس خواهر تنهاست و هم‌بازی ندارد.

۲. نیروی برهم‌زننده تعادل

ورود خانواده جدید و پیداشدن هم‌بازی برای خرس خواهر

۳. ایجاد موقعیت نامتعادل

کشمکش بین خواهر و لیزی، مثال: «خواهر اعتراض‌کنان گفت: کی گفته تو باید معلم باشی؟ من معلم می‌شم»، «لیزی گفت: اگر سر جات نشینی نمی‌زارم از مدرسه

بری خونه»، «خواهر فریاد کشید: دیگه هیچ‌وقت با تو بازی نمی‌کنم»

۴. نیرویی برخلاف گزاره شماره ۲، موقعیت متعادل را ایجاد می‌کند:

اشاره مادر به خودمحور بودن خرس خواهر، مثال: «مامان گفت: «من فکر می‌کنم که این فقط لیزی نیست که بعضی وقت‌ها متکبر و خودخواه میشه البته، یه کاری هست که تو به تنهایی خیلی بهتر می‌تونی انجام بدی و به آرامی گفت: «تنها بودن!»

بازگشت لیزی برای پس‌دادن عروسکی که متعلق به خرس خواهر بود.

۵. موقعیت متعادل ایجاد می‌شود

بازگشت به موقعیت عادی؛ مثال: «آخرس خواهر[آخنده‌کنان و شادی‌کنان شروع به دویدن کرد و لیزی جست‌وخیزکنان به دنبالش دوید.»

رمزگان فرهنگی: ندارد**رمزگان معنایی: ندارد****رمزگان نمادین:**

– تنهایی در برابر هم‌بازی داشتن: در ابتدا، خواهر تنهاست و حتی رابطه با برادرش نیز سرد شده است. ورود لیزی به داستان نمادی از گذر خرس خواهر از تنهایی است.

– تعارض و آشتی: دعوای خواهر و لیزی نماد تضادهای انسانی است، در حالی که آشتی آنها بیانگر حل اختلاف و رشد است.

– خودخواهی در برابر تعامل درست و حفظ منافع هر دو طرف: شخصیت‌های داستان (به‌ویژه خواهر و لیزی) از مرحله خودخواهی و رقابت عبور کرده و به همکاری می‌رسند، مثال: «خواهر گفت: ... می‌تونیم به نوبت معلم باشیم. لیزی گفت: قبوله!»

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت قصه‌گویی در آموزش و تقویت مهارت‌های ارتباطی کودکان، این پژوهش با بهره‌گیری از تحلیل نشانه‌شناختی تلاش کرده است تا به شناخت عمیق‌تری از مضامین ارتباطی در کتاب‌های قصه مخصوص کودکان ۵ تا ۷ سال دست یابد و چگونگی انتقال معانی و پیام‌های تربیتی از طریق نشانه‌ها را بررسی کند. در این بخش به پرسش اصلی که در ابتدای مقاله معرفی شد، پاسخ داده شده است، اینکه متون قصه‌های منتخب از چه نشانه‌هایی در بیان

مهارت‌ها و کنش‌های ارتباطی بهره برده‌اند؟

تحلیل نشانه‌شناختی کتاب‌های قصه کودکان با تمرکز بر رمزگان پنج‌گانه بارت (هرمنوتیک، کنشی، نمادین، معنایی و فرهنگی) نشان داد که این قصه‌ها از سازوکارهای پیچیده‌ای برای تأثیرگذاری بر مهارت‌های ارتباطی کودکان بهره می‌گیرند. رمزگان‌های مختلف به‌صورت هم‌پوشان و تعاملی عمل کرده و به شکل‌دهی تجربه ارتباطی کودک در تعامل با قصه کمک می‌کنند. در ادامه نحوه عملکرد هر رمزگان در بیان مهارت‌ها و کنش‌های ارتباطی توضیح داده شده است.

ماهیت رمزگان کنشی، شکل‌دهی به زنجیره‌ای از اتفاقات علت و معلولی است و می‌توان گفت بدون رمزگان کنشی، داستان و روایتی شکل نخواهد گرفت، از این رو در تمام داستان‌های منتخب در این پژوهش رمزگان کنشی شناسایی شد. درخصوص نقش این رمزگان در بیان مهارت‌ها و کنش‌های ارتباطی، می‌توان چنین توضیح داد که کودکان ۵ تا ۷ سال در درک روایت‌ها توانمند هستند و می‌توانند توالی رویدادهای داستان را درک کرده و از آن متأثر شوند، از این رو، در داستان‌های کودکان از این رمزگان جهت بازنمایی عواقب پیامد رفتار شخصیت‌های داستان استفاده شد. برای مثال، در داستان شماره ۹ (مهربانی)، توالی داستان نشان داد که کمک کردن باعث دریافت پاداش و کمک از دیگران می‌شود، یا در داستان شماره ۴ (تأثیر بد)، از طریق توالی رویدادها بود که تأثیر بد رفتار روی دیگران، نحوه جبران رفتار نادرست و الگوی صحیح رفتار صحیح بازنمایی شد. در مجموع می‌توان گفت رمزگان کنشی با ارائه الگوهای رفتاری متنوع، به کودکان کمک می‌کند تا رفتارهای صحیح در تعاملات اجتماعی را شبیه‌سازی و تمرین کنند.

رمزگان هرمنوتیک با طرح پرسش‌ها و ایجاد تعلیق در روایت، کنجکاوی طبیعی کودکان در این رده سنی را برمی‌انگیزد و آنان را به تفکر و جستجوی پاسخ ترغیب می‌کند. این ویژگی موجب تقویت توانایی‌های شناختی و پرورش تفکر تحلیلی کودکان می‌شود. استفاده از رمزگان هرمنوتیک که به عنوان محرک کنجکاوی در مخاطب شناخته شد، در بیان و انتقال مهارت‌های اجتماعی، نقش بینایی داشت؛ توضیح اینکه در برخی از داستان‌ها (به طور دقیق از میان ۱۰ داستان، ۵ مورد) رمزگان هرمنوتیک، حس ترغیب و تفکر برای مطالعه داستان را ایجاد می‌کرد. برای مثال در داستان شماره ۶ (همسایه جدید) رمزگان هرمنوتیک با طرح پرسش‌هایی مانند اینکه «همسایه جدید چه کسانی

خواهند بود؟»، «چرا خانم مک‌خرس رفتار متفاوتی داشت؟»، «چرا دور خانه حصار کشیده شد؟» تلاش دارد تا به کمک رمزگان کنشی آمده و بار پیش‌برندگی و تهییج مخاطب را به دوش بکشد و ذهن او را به سمت مفهوم و پیام اصلی داستان «متفاوت بودن» معطوف کند. رمزگان هرمنوتیک نیازمند تفکر تحلیلی و دقت برای دنبال کردن تعلیق‌ها و پاسخ به پرسش‌های معماگونه است؛ مهارتی که ممکن است در کودکان این رده سنی هنوز به‌طور کامل شکل نگرفته باشد.

رمزگان نمادین، که بر تضادها و تقابل‌های معنایی استوار است، به کودکان کمک می‌کند تا مفاهیم پیچیده‌ای همچون تقابل خیر و شر، دوستی و انزوا یا مسئولیت‌پذیری و بازیگوشی را درک کرده و در موقعیت‌های اجتماعی به کار گیرند. این رمزگان به‌ویژه با حس تقلید قوی کودکان ۵ تا ۷ سال همخوانی دارد و الگوهای مثبت رفتاری را تقویت می‌کند. رمزگان نمادین به دلیل تمرکز بر تضادها و تقابل‌های معنایی، از جمله ساده‌ترین و مؤثرترین ابزارها برای انتقال مفاهیم به کودکان است. درخصوص نقش این رمزگان در بین ارتباطی می‌توان برای نمونه، به داستان شماره ۳، «عمر آگه بتونی» اشاره کرد: تقابل شجاعت و انجام رفتار خلاف و جسورانه از طریق رمزگان نمادین طوری بازنمایی شده است که درک آن برای مخاطب ساده‌تر باشد: برادر بین نشان دادن شجاعت یا پیروی از اصول اخلاقی دچار کشمکش درونی است برای مثال: «برادر هیچ علاقه‌ای نداشت با آنها [برای دزدیدن هندوانه] برو، اما از طرفی هم اصلاً دوست نداشت آنها فکر کنند که او یک جوجه ترسو است». همچنین، پی‌رفت داستان نشان می‌دهد تلاش برای گرفتن حق (پس گرفتن اسباب‌بازی خواهر) یا گفتن حرف درست (جایی که خرس برادر تلاش داشت دار و دسته توتال را متوجه اشتباهشان کند) مصادیق شجاعت است، در حالی که شجاعت از نظر شخصیت‌های منفی داستان، انجام رفتار خلاف و جسورانه مانند دزدی کردن یا اذیت همکلاسی‌هاست.

رمزگان نمادین بنا به ماهیت آشکار و بعضاً اغراق‌آمیزی که دارد به راحتی برای ذهن کودکان قابل درک بوده و در داستان‌های کودکان به‌وفور استفاده می‌شود. استفاده از رمزگان نمادین برای انتقال مفاهیم به کودکان سابقه‌ای طولانی دارد. نمونه‌های قدیمی آن را می‌توان در روح‌وضی‌های مرشد و غلام‌سیاه دید که تضادهای شخصیتی را برجسته می‌کردند؛ یا در آثار کودک معاصر مانند کلاه‌قرمزی که در آن شخصیت کلاه‌قرمزی به‌عنوان کودکی

بازیگوش در تقابل با شخصیت عاقل و نصیحت‌گر آقای مجری قرار می‌گرفت. در این ساختارها، تضاد میان شخصیت‌ها نه تنها روایت را پیش می‌برد بلکه پیام اخلاقی داستان را نیز به شکلی ساده و ملموس به کودکان منتقل می‌کند. همین ویژگی باعث شده است که در قصه‌های مورد بررسی نیز رمزگان نمادین به‌طور گسترده مورد استفاده قرار گیرد، چراکه توانایی بالایی در ساده‌سازی مفاهیم و تسهیل درک آن‌ها توسط کودکان دارد.

همچنین، رمزگان نمادین با حس تقلید قوی کودکان همخوانی دارد، زیرا این رمزگان از طریق نمایش تضادهای ساده و آشکار به کودکان الگوهای رفتاری مشخصی ارائه می‌دهد. کودکان به‌طور طبیعی تمایل دارند رفتارها و شخصیت‌هایی که در قصه‌ها می‌بینند را تقلید کنند، به‌ویژه وقتی که این رفتارها به‌صورت نمادین و واضح به آن‌ها ارائه شده باشد. به عنوان مثال، در داستان‌هایی که شخصیت مثبت و منفی به‌وضوح در تقابل با یکدیگر قرار می‌گیرند، کودکان به راحتی می‌توانند الگوی رفتاری شخصیت مثبت (مانند کمک به دیگران، پذیرش اشتباهات یا احترام به دوستان) را درک کرده و در تعاملات خود تقلید کنند.

رمزگان فرهنگی، در حالت کلی با برجسته‌سازی ارزش‌ها، رسوم و هنجارهای اجتماعی، زمینه‌ساز آشنایی با مسائل اجتماعی و اجتماعی‌شدن تدریجی کودکان می‌شود و آن‌ها را برای تعامل و فهم محیط اجتماعی پیرامونشان آماده می‌کند. در تحلیل رمزگان فرهنگی داستان‌های منتخب این پژوهش، چالش‌هایی وجود دارد. نخست آنکه این داستان‌ها ترجمه‌شده‌اند و در اصل برای مفاهیم فرهنگی کشور مبدأ نگاشته شده‌اند. این امر موجب شده برخی از رمزگان فرهنگی موجود با بافت فرهنگی جامعه ایران همخوانی نداشته باشد. به عنوان نمونه، در داستان شماره ۲، «روز فارغ‌التحصیلی»، جشن فارغ‌التحصیلی که در فرهنگ مبدأ با حضور پدربزرگ و مادربزرگ همراه است، در فرهنگ ایرانی چندان مرسوم نیست. همچنین، خانه‌تکانی بهاری، در فرهنگ ایران معمولاً در اسفندماه صورت می‌گیرد. این تفاوت‌ها ممکن است برای کودکانی که به جزئیات داستان دقت می‌کنند، چالش‌برانگیز باشد. به همین ترتیب، مفهوم حراج خانگی که در فرهنگ کشورهای غربی رایج است، در ایران سنت مشابهی ندارد و ممکن است برای کودکان ایرانی غریب به نظر برسد.

چالش دوم به تلاش مترجم برای بومی‌سازی محتوای داستان‌ها و نزدیک کردن آن‌ها به فرهنگ ایرانی بازمی‌گردد.

مترجم در برخی بخش‌ها تلاش کرده با معرفی برخی مفاهیم مذهبی (مانند خدا، مهربونی، دوست‌داره و با مهربون‌ها، مهربونی می‌کنه یا خدا می‌گه کار رو برای ما آفریده تا انجامش بدیم و هیچی بهتر از لذت بردن از انجام کار نیست) به داستان‌ها جنبه فرهنگی بومی ببخشد. هرچند این تلاش‌ها قابل توجه است، اما به پیچیدگی تحلیل رمزگان فرهنگی در این پژوهش افزوده و ضرورت بررسی دقیق‌تر تأثیر این رمزگان بر درک کودکان ایرانی را برجسته می‌سازد.

رمزگان معنایی نیز با ارائه لایه‌های ضمنی معنا، مخاطب را به تفکر عمیق‌تر درباره انگیزه‌ها و ویژگی‌های شخصیت‌ها سوق می‌دهد و مهارت استنتاج را تقویت می‌کند. این رمزگان به دلیل ماهیت ضمنی و غیرمستقیم خود، نیازمند توانایی ریزبینی، تحلیل و استنتاج است و معمولاً پیام‌هایی را منتقل می‌کند که نیازمند تفسیر عمیق‌تری از سطح ظاهری روایت هستند. همان‌طور که مشخص است، توانایی تحلیل و استنتاج زمانی شکل می‌گیرد که فرد به مجموعه‌ای از ارزش‌ها و گزاره‌های بنیادین ذهنی دست یافته باشد. این ویژگی در خصوص کودکان ۵ تا ۷ سال، که هنوز در مراحل اولیه شکل‌گیری ساختارهای شناختی و ارزشی قرار دارند، صادق نیست. در داستان‌های منتخب این پژوهش نیز رمزگان معنایی به‌طور قابل توجهی کمتر استفاده شده است. چرا که به کارگیری گسترده این رمزگان می‌توانست فرایند درک و انتقال پیام‌های داستان را برای کودکان پیچیده و دشوار سازد و از این رو، مانع ارتباط مؤثر آنها با محتوای داستان گردد.

در مجموع، در پاسخ دقیق به این پرسش که متون قصه‌های منتخب از چه نشانه‌هایی برای بیان مهارت‌های اجتماعی بهره جسته‌اند، می‌توان گفت رمزگان‌ها در داستان‌های کودکان به‌صورت تعاملی به تقویت مهارت‌های شناختی و ارتباطی کودکان کمک می‌کنند. در این میان، رمزگان کنشی و نمادین به دلیل ساختار ساده و عینی خود کاربرد و طبیعتاً تأثیر بیشتری در این گروه سنی دارند؛ با توجه به یافته‌ها، بهره‌گیری از رمزگان‌های زودبای و ساده‌تر مانند رمزگان کنشی و نمادین در داستان‌های کودکان ۵ تا ۷ سال می‌تواند زمینه ارتباط مؤثرتر و انتقال بهتر مفاهیم تربیتی را فراهم سازد، در حالی که رمزگان‌های پیچیده‌تر مانند هرمنوتیک و معنایی به دلیل ماهیت ضمنی و نیازمندی به توانایی تحلیل و استنتاج عمیق‌تر، کمتر مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این نتایج تأکیدی بر ضرورت توجه به ظرفیت‌های شناختی کودکان در طراحی متون آموزشی و تربیتی دارد.

References

- Adams, Y., Matu, P. M., & Ongarora, D. O. Al-e Ahmad, J. (1954). *The History of the Hives*. Tehran: Unknown Publisher. [In Persian]
- Ahmadi, B. (1370/1991). *The temt-stucture and Temtual Interpretation*, Tehran: Markaz publication. [In Persian].
- Ahmadi, B. (1375/1996). *From pictorial signs to the text: Toward the semiotics of visual communication*, Tehran: Markaz publication. [In Persian].
- Ali Akbari, M., Alipour, A., & DorNajafi Shirazi, M. (1393/2015). The effectiveness of storytelling on the components of moral intelligence of preschool female children in Isfahan, *Biquarterly Journal of Social Criticism*, 6, 33-43. <https://sid.ir/paper/237152/fa> [In Persian].
- Allen, G. (1385/2006). *Roland Barthes* (Translated by Payam Yazdanjoo), Tehran: Markaz publication. [In Persian].
- Barthes, R. (1974). *S/Z*, (Translated by Richard Miller), New York: Hill and Wang.
- Benabbes, S., & AbdulHaleem Abu Taleb, H. (2024). The effect of storytelling on the development of language and social skills in French as a foreign language classroom. *Heliyon*, 10(8), <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e29178>
- Burgoon, J.K., Manusov, V., & Guerrero, L.K. (2021). *Nonverbal Communication* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003095552>
- Desteno, D., Breazeal, C., Frank, R. H., Pizarro, D., Baumann, J., Dickens, L., & Lee, J. J. (2012). Detecting the trustworthiness of novel partners in economic exchange. *Psychological science*, 23(12), 1549-1556. <https://doi.org/10.1177/0956797612448793>
- Fujiki, M., Brinton, B., McCleave, C. P., Anderson, V. W., & Chamberlain, J. P. (2013). A social communication intervention to increase validating comments by children with language impairment. *Language, speech, and hearing services in schools*, 44(1), 3-19. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2012/11-103\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2012/11-103))
- Ganji, M., & Nik Khah Ghamsari, N., & Forughi, S. (1400/2021). A Semiotic Study of The Image of A Child In The Iranian Animation "Life Skills for Children". *JOURNAL OF CULTURE-COMMUNICATION STUDIES*, 22(54 (86)), 257-274. SID. <https://sid.ir/paper/415436/fa> [In Persian].
- Homayie, R., Kajbaf, M.B., & Siadat, S.A. (1388/2010). The effect of storytelling on children's adjustment, *Quarterly Journal of Psychological Studies*, 15, 133-147. magiran.com/p679800 [In Persian].
- Hughes, K. M., Benenson, R. S., Krichten, A. E., Clancy, K. D., Ryan, J. P., & Hammond, C. (2014). A crew resource management program tailored to trauma resuscitation improves team behavior and communication. *Journal of the American College of Surgeons*, 219(3), 545-551.
- FirouzAbadi, M., & Aghaei Meybodi. A. (1393/2011). The effect of storytelling on social skills and child-parent relationships in preschool children, *Psychological Researches Quarterly*, 22, 88-97. <https://sid.ir/paper/500460/fa> [In Persian].
- KarnieliMiller, O. (2020). Reflective practice in the teaching of communication skills. *Patient Education and Counseling*, 103(10), 2166-2172. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2020.06.021>
- MohammadPanah Ardakan, A., Ebrahimi Kiasari, H., & Taghavi, P. (1401/2022). An Investigation into the Effectiveness of Storytelling in Reducing Childhood Fears and Shyness in Children 3-8 Years. *Library And Information Science*, 25(2 (98)), 140-159. <https://sid.ir/paper/1050529/fa> [In Persian].
- Mokhtar, N. H., Halim, M. F. A., & Kamarulzaman, S. Z. S. (2011). The effectiveness of storytelling in enhancing communicative skills. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 18, 163-169.
- Nekooei, A.R., & BabaShakouri, S., (1392/2012), Rereading children's stories based on the schema component in a cognitive approach, *Biquarterly Journal of Children's Litrture Studies*, 4(2), 149-174. doi: 10.22099/jcls.2014.1145 [In Persian].
- Nurjanah, A. A., & Wakhudin, W. (2023). Storytelling to enhance emotional intelligence: A narrative literature review. In *Proceedings of the 2nd International Conference on Social Sciences, ICONESS 2023, 22-23 July 2023, Purwokerto, Central Java, Indonesia*.
- Payne, M. (1392/2013). *Reading knowledge: An introduction to Barthes, Foucault and Althusser*, (Translated by Payam Yazdanjoo), Tehran: Markaz publication. [In Persian].
- Poudat, F. (1398/2020). The effect of storytelling on developing students' skills, intelligence, and social activities, *Ourmazd Journal*, 49, 6-19. <https://sid.ir/paper/521525/fa> [In Persian].
- Rafiola, R.H., Anggraini, D.M., & Sari, V.N. (2022). The effectiveness of storytelling method to increase language development in

- early childhood. *JED (Jurnal Etika Demokrasi)*, 7(3), 461-471. <https://doi.org/10.26618/jed.v7i3.8140>
- Ramamurthy, C., Zuo, P., Armstrong, G., & Andriessen, K. (2024). The impact of storytelling on building resilience in children: A systematic review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 31(4), 525-542. <https://doi.org/10.1111/jpm.13008>
- Sadeghi, L., & Namvar, B. (1392/2012). *Semiotics and criticism of contemporary fiction: Collection of articles: Criticism and review of the works of Ebrahim Golestan and Jalal Al-Ahmad.*, Tehran: Sokhan publication. [In Persian].
- Stein, D., Schmidt, C., & Ney, H. (2012). Analysis, preparation, and optimization of statistical sign language machine translation. *Machine Translation*, 26, 325-357 <https://doi.org/10.1007/s10590-012-9125-1>
- Thomas, T., & Killick, S. (2007). *Telling Tales: Storytelling as Emotional Literacy*. Blackburn: Educational Printing Services.
- Todorov, T. (1382/2002). *Introduction to Poetics*, (Translated by Mohammad Nabavi), Tehran: Agah publication. [In Persian].
- Zanjanbar, A.M. (1400/2022). A comparison of "identity discovery" in Three Children's Stories with the common theme of crayons: From the perspective of cultural semiotics, *Quarterly Journal of Literary Criticism*, 53, 73-116. [In Persian].